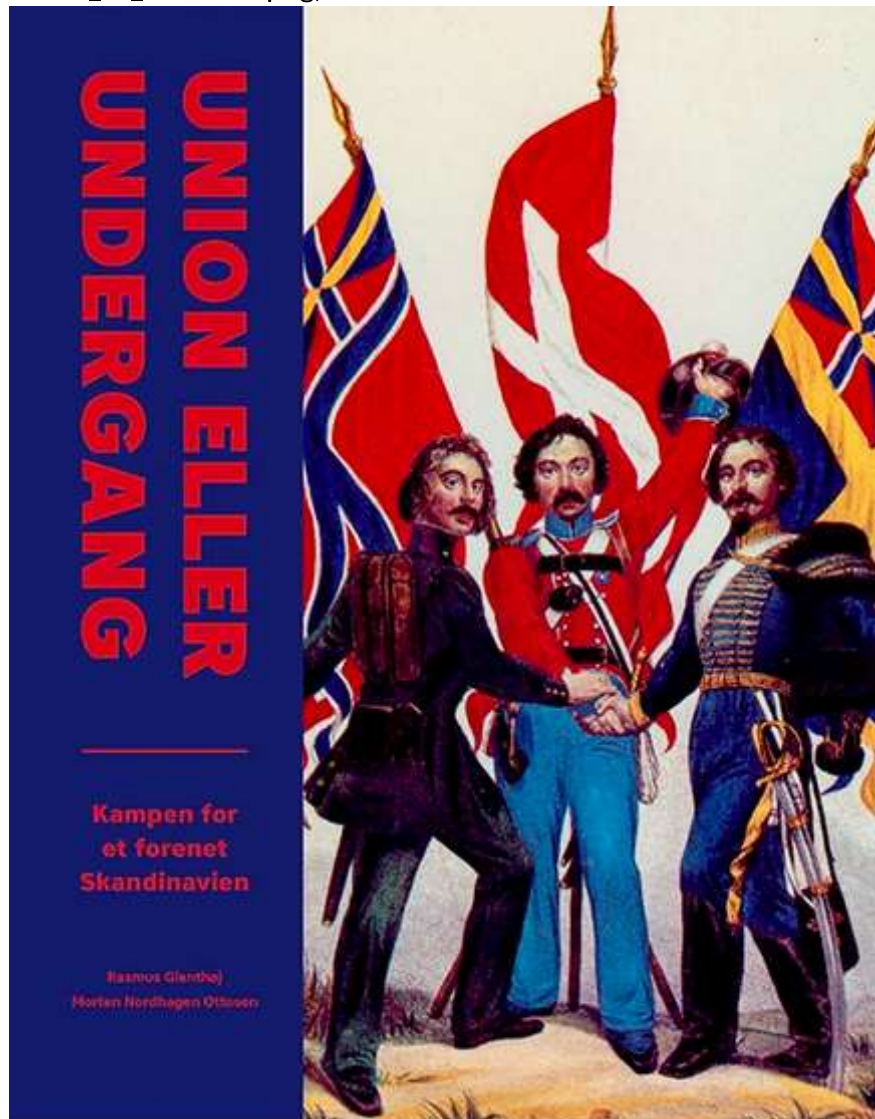

Militærhistorie

Union eller undergang. Kampen for et forenet Skandinavien

(https://krigsvidenskab.dk/application/files/8716/4191/0763/Skaermbillede_2022-01-11_kl._15.19.08.png)

(https://krigsvidenskab.dk/application/files/8716/4191/0763/Skaermbillede_2022-01-11_kl._15.19.08.png)

()

Titel: Union eller undergang. Kampen for et forenet Skandinavien

Forfattere: Rasmus Glenthøj & Morten Nordhagen Ottesen

Forlag: Gads Forlag.

Udgivelsesdato: 3. august 2021.

Antal sider: 631; rigt illustreret.

Vejl. pris: 399,95 kr.

Anmelder: Michael H. Clemmesen.

Rating: 5 bånd.

Denne bog er forfatternes målrettede, stædige, grundige og overbevisende undersøgelse af de tre årtier fra 1840 til 1870 med det formål at vise, at det langt fra var en given ting, at Sverige-Norge og Danmark ikke blev samlet i en union. Unionen skulle bygges med udgangspunkt i flere forskellige faktorer, men det var først og fremmest den svenske kongefamilies ambition at samle landene i en union. Tanken om unionen udsprang i høj grad af den udbredte skandinavistiske ideologi, der fandtes i dannede akademiske og politiske kredse. Skandinavismen blottede det stadig dybere modsætningsforhold mellem dansk og tysk nationalisme samt og formålet med unionen skulle, som titlen angiver, dæmpe nervøsiteten for, at landene ville blive opslugt af Rusland og Tyskland, hvis de ikke gennem samling fik ressourcer til at kunne opnå stormagternes respekt og forsvare sig effektivt og overleve.

Mens Tyskland og Italien blev samlet i en union i samme periode, skete dette ikke for de tre nordiske nationer, på trods af at de umiddelbare forudsætninger syntes at være tilstede i mindst samme grad og ydermere havde man de to slesvigske krige, der var med til at mobilisere den skandinavistiske opinion i Norge og Sverige.

Bogen følger beslutningsforløbet i alle tre lande tæt, og belyser, hvordan de danske beslutningstagere i efteråret 1863, og den efterfølgende vinter kunne tro, at de ville få svensk-norsk militær og derigennem også vestmagtsstøtte mod invaderende tyske tropper i den uundgåelige krig, hvor man godt vidste, at man ville være militært underlegen.

Et af de to forfatteres mest værdifulde bidrag til periodens historie er den tætte og overbevisende beskrivelse af forhandlingerne på Londonkonferencen, mens den danske militære situation blev

stadig værre. Det er klart den mest overbevisende analyse af netop denne begivenhed, som denne anmelder har læst.

Bogen beskriver bl.a. klart, at det ikke var de snart og senere stærkt kritiserede nationalliberale, der i den første krig, og ved konferencen, blokerede for en deling af Slesvig efter nationalitetsprincippet. Det var i begge tilfælde de danske konger, som havde veto mod muligheden i den uklare myndighedssituation mellem Juni-grundloven 1849 og den første parlamentarisk baserede regering med en stærk leder i 1905.

Bogen kulminerer med en beskrivelse af, hvordan ledende danske skandinavister i månederne efter våbenhvilen forberedte en revolution, der skulle afsætte Christian IX og derefter ved at indsætte den involverede svensk-norske kong Karl XV. Derigennem ville Bernadotterne blive den nye danske og dermed skandinaviske kongefamilie. Kupmagerne havde kontakt med Otto von Bismarck, der indtil Prøjsen slog Østrig i 1866 som beskrevet kunne se en fordel ved at købe et samarbejde med et kommende skandinavisk forbund ved at afgive dele af Nordslesvig til Danmark. Ganske vist kunne prøjseren ikke lide revolutioner mod monarker, men han var pragmatiker.

Den militære side behandles kort i en del af et kapitel. Det gøres klart, at de svenske og norske styrker var forsømte, og at der ikke kunnes samles politisk vilje til rettidigt at gøre noget ved dette. Det var ikke et emne, der havde nogen central plads ved alliancedrøftelserne. Ganske vist forberedte man samarbejde mellem flåderne, men her havde Danmark i forvejen søherredømmet i Østersøen og Nordsøen, indtil den østrigske flåde måtte nå frem fra Adriaterhavet. Der er ikke fundet planer for en anvendelse i Slesvig for det svensk-norske hjælpekorps på ca. 20.000. Jeg er enig med forfatterne i, at virkningen, hvis indsat ved Dannevirke mod vest eller Slien, først og fremmest ville være et bidrag til politisk afskrækkelse.

I 2011 fremkom den danske historiker Hans Vammen med tesen om, at de danske politikere efter 1849 havde svigtet ved ikke at fylde beslutsomt op efter enevælden, taget ansvar, overtaget magten og regeret. Denne tese afvises resolut af forfatterne. Med god grund, fordi kongen havde stadig en meget betydelig magt. Han valgte sit ministerium, dvs. sine rådgivere, hvor rådsformanden, konseilspræsidenten, ikke nødvendigvis havde myndighed til at lede kollegaerne. Kongen havde en afgørende rolle i udenrigspolitikken og i forhold til militæret som dets øverstkommanderende. Denne myndighedssituation, som eksisterede uafklaret indtil parlamentarismen var blevet rutine, var på forskellige måder gældende i alle tre lande. I Stockholm krævede beslutninger på unionens vegne endvidere støtte fra

regeringen i Christiania. Det var i realiteten en situation, hvor monarken skulle være enig med alle de væsentlige nøgleministre, og når der ikke var enighed, var staten ikke tom, den var lammet. Dette ramte ikke alene muligheden for at beslutte krigsdeltagelse og gennemføre det skandinavistiske projekt. Krigsdeltagelse var, som forfatterne viser, tættest på lige før afslutningen af Krimkrigen.

Den næsten lammede statsmagt gjorde det heller ikke muligt at få gennemført den deling af Slesvig, som både var den eneste indlysende udenrigspolitisk acceptable vej ud af krigen og vejen til et skandinavisk forbund. Anmelderen må konstatere, at med den mindre fremskredne politiske lammelse af politisk initiativ i Prøjsen og Piemonte, blev samlingen af Tyskland og Italien lettere end i Skandinavien.

Denne bog er ikke nogen kioskbasket, medmindre man vil baske nogen bevidstløs med det massive værk. Men for seriøst interesserede i periodens nordiske historie er denne kulegravning med kildestøttet afvisning af gængse opfattelser obligatorisk og derfor må og skal der falde fem faner. For andre kan jeg anbefale, at man blot bladrer værket igennem for at nyde de velvalgte illustrationer.

Michael H. Clemmesen

brigadegeneral (pensioneret)

